

Η λύση του Γόρδιου δεσμού

Άρριανός, Άλεξάνδρου Άνάβασις 2.3.1-8 (διασκευή)

Ο Φλάβιος Άρριανός (περ. 95-175 μ.Χ.) καταγόταν από τη Νικομήδεια της Βιθυνίας και προερχόταν από επιφανή οικογένεια. Τιμήθηκε με ιερατικά αξιώματα στην πόλη του και αργότερα κατέλαβε υψηλές διοικητικές και στρατιωτικές θέσεις του ρωμαϊκού κράτους. Νέος παρακολούθησε τη διδασκαλία του στωικού φιλοσόφου Επικτήτου, της οποίας κατέγραψε τα βασικά στοιχεία. Στα μέσα του 2ου αι. ήρθε στην Αθήνα, όπου έλαβε την ιδιότητα του πολίτη και εκλέχθηκε επώνυμος άρχοντας (147-148 μ.Χ.). Εκτός από το έργο του για τη φιλοσοφία του Επικτήτου, συνέγραψε στρατιωτικές πραγματείες και βιογραφίες. Το σπουδαιότερο έργο του, όμως, είναι η Άλεξάνδρου Άνάβασις, η σημαντικότερη πηγή για την εκστρατεία του Μ. Άλεξάνδρου στην Ασία, συμπλήρωμα της οποίας είναι η Ίνδική.

Άλέξανδρος δὲ ὡς ἔς Γόρδιον παρῆλθε, πόθος λαμβάνει αὐτὸν τὴν ἄμαξαν ἰδεῖν τὴν Γορδίου καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν. Πρὸς δὲ δὴ ἄλλοις καὶ τόδε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο, ὅστις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν, τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας. Ἦν δὲ ὁ δεσμός ἐκ φλοιοῦ κρανίας καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο. Άλέξανδρος δὲ ὡς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ, ἄλυτον δὲ περιιδεῖν οὐκ ἤθελε, μὴ τινα καὶ τοῦτο ἔς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται, παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ λελύσθαι ἔφη. Ἀπηλλάγη δ' οὖν ἀπὸ τῆς ἀμάξης αὐτός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ὡς τοῦ λογίου τοῦ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ συμβεβηκότος. Καὶ γὰρ καὶ τῆς νυκτὸς ἐκείνης βρονταί τε καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ ἐπεσήμηναν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθυε τῇ ὑστεραία Άλέξανδρος τοῖς φήνασι θεοῖς τά τε σημεῖα καὶ τοῦ δεσμοῦ τὴν λύσιν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ὡς δὲ Ἀλέξανδρος παρήλθε ἐς Γόρδιον,
Ὅταν ο Αλέξανδρος ἔφτασε στο Γόρδιο,

πόθος λαμβάνει αὐτὸν ἰδεῖν τὴν ἄμαξαν τὴν Γορδίου
πόθος κατέλαβε αὐτὸν να δει την άμαξα του Γορδίου

καὶ τὸν δεσμόν τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης.
και το δέσιμο του ζυγού της άμαξας.

Πρὸς δὲ δὴ ἄλλοις καὶ τόδε ἐμυθεύετο περὶ τῆς ἀμάξης,
Και βέβαια μεταξύ άλλων και αυτό λεγόταν για την άμαξα,

ὅστις λύσειε τὸν δεσμόν τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης,
ὅποιος λύσει το δεσμό του ζυγού της άμαξας,

τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας.
αυτός ήταν ορισμένο από τη μοίρα να εξουσιάσει την Ασία.

Ὁ δὲ δεσμός ἦν ἐκ φλοιοῦ κρανίας καὶ οὔτε τέλος ἐφαίνετο οὔτε ἀρχὴ τούτου.
Ο δεσμός ήταν από φλούδα κρανιάς και ούτε τέλος φαινόταν ούτε αρχή του.

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ,
Ο Αλέξανδρος, επειδή αδυνατούσε να βρει τη λύση του δεσμού,

οὐκ δὲ ἤθελε περιιδεῖν ἄλυτον,
και δεν ήθελε να τον αφήσει άλυτο,

μὴ καὶ τοῦτο ἐργάσῃται ἐς τοὺς πολλοὺς τινα κίνησιν,
μήπως και αυτό προκαλέσει στο πλήθος κάποια αναταραχή,

παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ ἔφη λελύσθαι.
αφού χτύπησε με το ξίφος έκοψε το δεσμό και είπε ότι λύθηκε.

Ἀπηλλάγη δ' οὖν ἀπὸ τῆς ἀμάξης αὐτός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν
Απομακρύνθηκε, λοιπόν, από την άμαξα ο ίδιος και οι σύντροφοί του

ὡς τοῦ ξυμβεβηκότος τοῦ λογίου ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ.
με την ιδέα ότι είχε εκπληρωθεί ο χρησμός για τη λύση του δεσμού.

Καὶ γὰρ καὶ τῆς νυκτὸς ἐκεῖνης
Και πράγματι και τη νύχτα εκείνη

βρονταί τε καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ ἐπεσήμηναν·
βροντές και λάμψη από τον ουρανό έδωσαν σημείο επιδοκιμασίας·

καὶ ἐπὶ τούτοις Ἀλέξανδρος τῇ ὑστεραίᾳ ἔθυε θεοῖς
γι' αυτό το λόγο ο Αλέξανδρος την επόμενη μέρα πρόσφερε θυσία στους θεούς

τοῖς φήνασι τὰ τε σημεῖα καὶ τὴν λύσιν τοῦ δεσμοῦ.
που του φανέρωσαν τα σημάδια και τον τρόπο λύσης του δεσμού.

Ερμηνευτικά σχόλια

Γόρδιον: Η πρωτεύουσα της Μεγάλης Φρυγίας, που βρισκόταν κοντά στον Σαγγάριο ποταμό (στα βάθη της Μικράς Ασίας). Στην ακρόπολή της υπήρχαν τα ανάκτορα και η άμαξα του Γορδίου, πατέρα του θρυλικού βασιλιά Μίδα, η οποία είχε προσφερθεί ως αφιέρωμα στον Δία. Η παράδοση έλεγε πως όποιος έλυne τον γόρδιο δεσμό θα γινόταν κύριος της Ασίας.

παίσας τῷ ξίφει: Σύμφωνα με τον Αριστόβουλο, ο οποίος συμμετείχε στην εκστρατεία και έζησε από κοντά τα γεγονότα, ο Αλέξανδρος δεν έκοψε τον δεσμό με το ξίφος, αλλά αφαίρεσε το μεγάλο ξύλινο καρφί που τον συγκρατούσε. Την εκδοχή αυτή αναφέρει και ο Αρριανός. Ως μεταγενέστερος όμως (γράφει το έργο του πέντε αιώνες μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου βασιζόμενος σε προγενέστερα σχετικά έργα), αφηγείται και την εκδοχή της κοπής του δεσμού με ξίφος, που τονίζει την αποφασιστικότητα του νεαρού στρατηλάτη.

μή τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται: Ενδεχόμενη αποτυχία του Αλεξάνδρου ίσως ερμηνευόταν ως ένδειξη αδυναμίας, την οποία θα έσπευδαν να εκμεταλλευτούν ορισμένοι υποκινώντας εξέγερση εναντίον του.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Γιατί θέλησε ο Αλέξανδρος να λύσει το γόρδιο δεσμό;
2. Ποιες δυσκολίες παρουσίαζε το εγχείρημα του Αλέξανδρου και πώς τις ξεπέρασε ο νεαρός βασιλιάς;
3. Πώς αποδεικνύεται από το κείμενο η πίστη του Αλέξανδρου στα θεϊκά σημάδια και στους χρησμούς;

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

1. Αύξηση

Στους ιστορικούς χρόνους της οριστικής (παρατατικός, αόριστος, υπερσυντέλικος) τα ρήματα παίρνουν στην αρχή του θέματος **αύξηση**. Η αύξηση δηλώνει το παρελθόν και είναι δύο ειδών: **συλλαβική και χρονική**.

- **Συλλαβική αύξηση:**

Παίρνουν τα ρήματα που αρχίζουν από σύμφωνο. Έχουμε την προσθήκη ενός **έ** πριν από το θέμα.

π.χ. λύω → **έ**-λυ-ον, γράφω → **έ**-γραφ-ον

- **Χρονική αύξηση:**

Παίρνουν ρήματα που αρχίζουν από φωνήεν ή δίφθογγο. Έχουμε την μετατροπή του αρχικού φωνηέντος σε άλλο φωνήεν.

α, ε → η	ἀκούω → ἤκουον, ἐλπίζω → ἤλπιζον
αι, ει → η	αἰσθάνομαι → ἤσθανόμην, εἰκάζω → ἤκαζον
ο → ω	ὀρίζω → ὠρίζον
οι → ω	οἰκτίρω → ὤκτιρον
ι, υ → ι, υ	ἰκετεύω → ἰκέτευον, ὑβρίζω → ὕβριζον
αυ, ευ → ηυ	αὐξάνω → ἠΰξανον, εὕρισκω → ἠΰρισκον

α → η
ε → η
ο → ω

Αύξηση στα σύνθετα ρήματα:

- Αν το **α' συνθετικό είναι πρόθεση**, τότε η αύξηση είναι εσωτερική.
Προθέσεις: εἰς, ἐν, ἐκ, ἐξ, πρό, προς, σύν, διά, κατά, μετά, παρά, ἀμφί, ἀντί, ἐπί, περί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ
π.χ. εἰσφέρω → εἰσέφερον, συνάγω → σύνηγον, διαπράττω → διέπραττον
- Αν το **α' συνθετικό δεν είναι πρόθεση**, τότε η αύξηση μπαίνει στην αρχή σαν να ήταν απλό ρήμα.
π.χ. μυθολογῶ → ἐμυθολόγουν

Παρατηρήσεις:

- Το τελευταίο φωνήεν των προθέσεων των σύνθετων ρημάτων εκθλίβεται μπρος στην αύξηση.
π.χ. διαφέρω → διέφερον, επιδιώκω → έπεδίωκον
***Εξαίρεση** αποτελούν οι προθέσεις **περί** και **προ**, οι οποίες διατηρούν το **ι** και το **ο** αντίστοιχα.
π.χ. προλέγω → προέλεγον, περιτειχίζω → περιτειχίζον
- Η πρόθεση **εκ** γίνεται **εξ** μπροστά από φωνήεν.
π.χ. έκπέμπω → εξέπεμπον
- Αν μετά την έκθλιψη του φωνηέντος της πρόθεσης απομένει σύμφωνο **κ**, **π**, **τ** και το ρήμα του β' συνθετικού δασύνεται, τότε το **κ** γίνεται **χ**, το **π** γίνεται **φ**, και το **τ** γίνεται **θ**.
π.χ. επί + όρμῶ = έφορμῶ, μετά + αύριο = μεθαύριο
- Τα ρήματα που αρχίζουν από **ῥ** διπλασιάζουν το σύμφωνο μετά την αύξηση.
π.χ. ρίπτω → έρριπτον

arxaia-latinika.gr

2. Οριστική παρατατικού του ρήματος εἰμί

	α.ε	ν.ε
ἐγώ	ἦ και ἦν	ήμουν
σύ	ἦσθα	ήσουν
οὗτος/αὕτη, τοῦτο	ἦν	ήταν
ἡμεῖς	ἦμεν	ήμασταν
ὕμεῖς	ἦτε και ἦστε	ήσασταν
οὗτοι/αὗται/ταῦτα	ἦσαν	ήταν

3. Οριστική παρατατικού και αόριστου Ε.Φ. βαρύτονων ρημάτων

π.χ. λύ-ω → έ-λυ-ον και έ-λυ-σ-α

λυ: θέμα

έ: αύξηση

-ω }
-ον } καταλήξεις
-α }

σ: χρονικός χαρακτήρας

Παρατατικός		Αόριστος	
α.ε	ν.ε	α.ε	ν.ε
έ-λυ-ον	έλυνα	έ-λυ-σ-α	έλυσα
έ-λυ-ες	έλυνες	έ-λυ-σ-ας	έλυσες
έ-λυ-ε (ν)	έλυνε	έ-λυ-σ-ε(ν)	έλυσε
έ-λύ-ομεν	λύναμε	έ-λύ-σ-αμεν	λύσαμε
έ-λύ-ετε	λύνατε	έ-λύ-σ-ατε	λύσατε
έ-λυ-ον	έλυναν	έ-λυ-σ-αν	έλυσαν

arxaia-latinika.gr

Ο Παρατατικός και ο
Αόριστος έχουν κάτι
κοινό! Μην το ξεχνάς!

Την αύξηση!!!